

Ion CAZABAN

Alternativa „Underground“

Într-adevăr, „underground“ – pivnița cu bolți arcuite de cărămidă, inaugurată de Teatrul de animație din Târgu Mureș – este un spațiu neconvențional care poate oferi o alternativă, chiar mai multe, pentru revitalizarea repertoriului și încercarea unor modalități de spectacol, altele decât cele prezente pe scena tradițională de la suprafață. Un an după jubileul teatrului, proiectul „Underground“, anunțat atunci, se conturează și prinde consistență. Montărilor specifice, cu marionete și păpuși, li se alătură o interesantă inițiativă spectaculară, experimentală, în spirit postmodern. Ca început, la „Dramafest“-ul din toamna trecută, am văzut un spectacol impregnat de umor imaginativ, antrenând publicul în focul interpreților, SSS (Social Sound and Sistem), regizat de Gavril Cadariu. Am remarcat imediat atmosfera distinctă a subteranei și – cu consecințe fertile – posibilitatea trecerii de la acceptarea spațiului limitat la descoperirea locului prielnic unor experiențe emoționale necunoscute și unei complicități incitante, nu lipsite de un anumit mister.

Două premiere de „Underground“ ne-au limpezit recent direcția căutărilor care urmăresc să prolifereze o diversitate de acțiuni și stilistici teatrale în cotloanele pivniței (încă insuficient amenajate și utilizate). O pivniță care – trebuie spus – nu sufocă, ci sudează actori și public, iar spațiul ei restrâns nu obligă la un „teatru sărac“, dimpotrivă, permite implicarea a numeroase surse de limbaj teatral.

În *Adio secolul 20*, regizorul Horațiu Mihaiu apelează la interpreți-mănuitori, păpuși, obiecte animate, proiecții de umbre și imagini, pentru a desfășura un sinopsis meditativ și caustic al veacului încheiat. Prin fața noastră se perindă evenimente decisive (cele două războaie mondiale) ori personaje (Hitler,

Stalin) care au determinat soarta lumii. Sunt evocate de parcurgerea dosarelor de arhivă și apar, justificat, dintr-un dulap cu istorie, amintindu-ne lada sau hârzobul păpușarilor de odinioară. Ca într-un cabaret politic, se folosesc vizualizări de pamflet gazetăresc (harta Europei arde, mănuși roșii și galbene rup bucăți de hartă), semne fixate definitiv (revoluția din octombrie 1917 este indicată de steaguri roșii, un cântec rusesc), referințe culturale (pălăria și bastonul lui Chaplin, femeia cu căruciorul din *Crucișătorul Potiomkin*). Peste tot și toate se distinge o patină de vechime, un aer vetust de arhivă, la care contribuie, desigur, și ambianța pivniței în care ne aflăm.

Infanta – mod de întrebuintare se intitulează textul Savianeii Stănescu, transpus în spațiu „Underground“ de tânărul regizor Radu Ifrim, o revelație cu al său *Bluescape*, la Festivalul de Teatru Alternativ de la Bistrița. Ceea ce era, pe hârtie, un monolog intersectat de intervențiile poetice ale Corului, devine un spectacol de „acțiuni“ și „variațiuni“, de „numere“ și „repetiții“, de „momente“ și „evenimente“, păstrând însă viziunile feroce, de factură suprarealistă. Așa cum nota regizorul în foaia-program, montarea sa mai conține un „diapoeem“, un „delir“, potențând la maximum o imagistică declanșată de exasperarea instinctelor și dorințelor, definitivă pentru dramatismul textului. La fel ca șarpele mitic din *Bluescape*, acum turnul cu infante are semnificația unei evadări mereu sperate din „mulțimea vidă“, unei salvări din cenușiul existenței. Ca și în alte montări ale lui Ifrim, femeia – vulnerabilă și agresivă, tandră și impulsivă, replicând deseori crud, respingător, în legitimă apărare – este simbolul unei umanități în derivă. „Acțiuni“ și „momente“ compuse pe două-trei planuri de joc, prin utilizarea unei diversități de elemente spectaculare (verbale, plastice, dansante, muzicale, filmice), se succed pe un fir narativ esențial. Reacționăm, firește, la poezia sordidului, mascat carnavalesc, la kitschul de bălci, la ridicularizarea melodramelor cotidiene, dar nu putem trece peste

sentimentul disperării fără leac, tensionând întregul spectacol. Acesta este construit din acțiuni preponderent grotești, de tip „performance“, o importanță specială având obiectele și, evident, măștile, costumele eteroclite cu care ne surprind personaje fantastice, de o frenetică extravaganță.

Din cele trei montări văzute (*Bluescape*, *Job*, *Infanta*), Ifrim ne apare atras de spectacolul ludic, preocupat de parodia enormă a unor clișee de comportament. Actorii se joacă inteligent cu intonațiile, accentele, onomatopeele într-un spectacol al teatralității exacerbate de măști, travestiuri, fanteze. Este un teatru al relațiilor directe, manifeste, cu publicul, dar totodată unul complicat prin modul de structurare-destructurare, bruiaje voite,

simultaneități greu de sesizat în totalitate. După cum declara Monica Ristea-Horga, interpreta personajului central, colaborarea cu Radu Ifrim a însemnat o experiență binevenită pentru toți care se tem de scleroza rutinei.

Teatrul „Ariel“ din Târgu Mureș

Adio secolul 20. Scenariul, regia și scenografia: **Horațiu Mihaiu**. Cu: **Andi Brândus, Alexandrina Moldovan, Iuliu Pop-Darie, Mariana Iordache, Cornel Iordache**. Data premierei: 17 ianuarie 2000

Infanta – mod de întrebuițare de **Silviana Stănescu**. Regia, scenografia, costumele: **Radu Ifrim**. Cu: **Monica Ristea-Horga, Valentin Lozinca-Mandriuc, Andi Brândus, Bartis Salma, Barabis Istvan**. Data premierei: 8 aprilie 2000

Irina IONESCU

Un potențial energetic nebănuțit

Teatrul Național din Târgu Mureș este, de departe, un teatru privilegiat. Este singurul teatru de la noi în care pot fi întâlnite, unde sunt păstrate/exploatate/dezvoltate două culturi teatrale distincte – cea românească datorită companiei „Liviu Rebreanu“ și cea maghiară, prin existența companiei „Tompá Miklós“.

Chiar dacă împart aceeași clădire, cele două companii își desfășoară activitatea paralel. Și ceea ce este mult mai grav, astăzi, când se confirmă tot mai des necesitatea creării unor strategii de marketing menite să ducă la mărirea numărului de spectatori în sălile de teatru, ceea ce este mult mai grav spuneam, este faptul că nici una dintre cele două companii nu pare a fi interesată să atragă de partea sa noi spectatori din rândul celor care, în mod obișnuit, conform etniei, frecventează compania „adversă“.

Deși, în oraș, toate „plăcuțele“, toate numele instituțiilor de stat sunt înscrise la intrarea în sediile lor în ambele limbi vorbite în oraș – română și maghiară – , lucru ce se întâmplă și în cazul unor magazine sau simple servicii, la teatru lucrurile nu se petrec deloc așa. Nici una dintre cele două companii nu oferă publicului spectator posibilitatea de a asculta o traducere în limba-i maternă a textului piesei pe care o vizionează.

Este, în fond, o chestiune de respect față de cei care trec pragul Naționalului târgumureșean și nu are nimic de-a face cu faptul că orice locuitor al orașului, în urma traiului de zi cu zi, înțelege măcar câte ceva, dacă nu chiar destul de mult, din limba concetățenilor săi.

Este foarte adevărat că tradiționalul sistem de traducere simultană are și el problemele lui, că nu toate căștile funcționează întotdeauna perfect, bine, că timbrul vocii traducătorului poate distra atenția spectatorilor de la ceea ce se întâmplă pe scenă, că, în general, traducerea de realizează după o variantă scrisă a textului de spectacol, astfel încât unii traducători nu mai urmăresc și spectacolul în sine și nu mai traduc și micile ei variații de la o reprezentație la alta. Argumente